

QUẢN LÝ ĐÀO TẠO VỪA LÀM VỪA HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC THEO HƯỚNG TIẾP CẬN CHỨC NĂNG QUẢN LÝ

Phạm Phương Tâm - Võ Minh Trí

Trường Đại học Cần Thơ

Ngày nhận bài: 19/4/2019; ngày chỉnh sửa: 10/5/2019; ngày duyệt đăng: 16/7/2019.

Abstract: The article mentions the roles and the tasks of managing and contents of the the part-time training form at the university in the direction of approaching management functions. I, which is the basis for completing and developing the form of part-time training, contributing to the training for undergraduate human resources in the context of lifelong learning and learning societytoday.

Keywords: Part-time training form, management, undergraduate human resources, lifelong learning, learning society.

1. Mở đầu

Yêu cầu cấp bách hiện nay là cần phải tập trung đẩy mạnh đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao - đây được xem là khâu đột phá chiến lược nhằm mục tiêu phấn đấu đến năm 2020 nước ta cơ bản trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại. Bên cạnh việc phát triển về quy mô, cấp bậc đào tạo, vấn đề đặt ra cho các cơ sở giáo dục là phải đa dạng các hình thức giáo dục như đào tạo chính quy, vừa làm vừa học (VLVH), đào tạo từ xa... Trong các hình thức trên, không thể không kể đến vai trò của hình thức đào tạo VLVH. Hình thức VLVH là hình thức đào tạo song song với các hình thức khác trong các trường đại học, cao đẳng, giúp mọi người VLVH, học liên tục, học suốt đời nhằm nâng cao trình độ, mở rộng kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ đồng thời nâng cao chất lượng cuộc sống cá nhân để thích nghi và tồn tại trong xã hội hiện đại. Đặc biệt, trong giai đoạn diễn ra cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 như hiện nay thì điều kiện sống, việc làm và chuyên môn thường xuyên thay đổi, quan niệm học một lần trong đời là đủ đã lỗi thời, không thể sử dụng mãi những kiến thức đã học để rồi cứ thế làm việc mà đòi hỏi phải được thường xuyên bổ sung kiến thức mới. Yêu cầu khách quan phải học tập, chuyển từ học một lần sang học suốt đời, học liên tục, không chỉ học ở trong nhà trường, mà ở mọi lúc, mọi nơi.

Bên cạnh đó, cùng với các hình thức đào tạo khác, hình thức đào tạo VLVH hiện có vai trò, nhiệm vụ quan trọng trong đáp ứng nhu cầu đào tạo nhân lực, giúp thực hiện việc rút ngắn khoảng cách về trình độ sản xuất và đời sống xã hội Việt Nam so với các nước đang phát triển trong khu vực cũng như thế giới, từng bước hòa nhập nền giáo dục Việt Nam với cộng đồng giáo dục khu vực và quốc tế.

Tuy nhiên, cho đến nay, hình thức đào tạo VLVH cũng còn tồn tại không ít những bất cập như chất lượng

đội ngũ giảng viên, cán bộ quản lý, hệ thống học liệu, cơ sở vật chất, đặc biệt là trong công tác tổ chức quản lý. Do đó, kết quả đào tạo chưa thuyết phục dư luận xã hội. Để đảm bảo thực hiện tốt công tác quản lý, đòi hỏi có sự đánh giá và nhận thức đúng vai trò, nhiệm vụ cùng những cơ hội, thách thức đối với hình thức này để có mô hình quản lý phù hợp góp phần cho đào tạo VLVH ổn định và phát triển.

Bài viết đề cập vai trò, nhiệm vụ của hoạt động quản lý và nội dung quản lý đào tạo hình thức VLVH ở trường đại học theo hướng tiếp cận chức năng quản lý. Qua đó, là cơ sở cho việc hoàn thiện và phát triển hình thức đào tạo VLVH, góp phần đào tạo nhân lực trình độ đại học trong điều kiện học tập suốt đời, xã hội học tập hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vai trò, nhiệm vụ của công tác quản lý đào tạo đối với hình thức vừa làm vừa học

Các khái niệm “tại chức”, “vừa học vừa làm” hay “VLVH” là các thuật ngữ chỉ hình thức học phù hợp với người lao động, vừa học tập, vừa làm việc theo một thời gian, không gian phù hợp với việc làm của cá nhân. Cùng với sự phát triển nhanh chóng của khoa học công nghệ thì thuật ngữ từ “tại chức” đến “vừa học vừa làm” và “VLVH” có thay đổi và điều chỉnh là hoàn toàn phù hợp với tình hình phát triển của đất nước qua từng giai đoạn.

Với đặc thù của đối tượng người học và cách thức tổ chức của hình thức đào tạo VLVH thì quản lý đào tạo hình thức VLVH có vai trò và nhiệm vụ rất quan trọng. Các nhà quản lý đều thống nhất rằng, đối tượng của quản lý quá trình đào tạo là sự hoạt động của người dạy, người học và các tổ chức sư phạm của nhà trường trong việc thực hiện các kế hoạch và chương trình nhằm đạt mục tiêu đào tạo đã quy định. Quản lý quá trình đào tạo có nhiệm vụ quản lý các hoạt động của người dạy, người học

trong việc thực hiện kế hoạch, chương trình đào tạo của nhà trường. Nói cách khác, hoạt động đào tạo trong một nhà trường là quá trình dạy - học, theo nghĩa rộng là quá trình đào tạo. Muốn quản lý quá trình đào tạo đạt hiệu quả, người quản lý cần nắm vững mô hình tổng thể quá trình đào tạo hình thức VLVH, đó là quá trình mà chủ thể quản lý xây dựng mục tiêu, kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo thực hiện và kiểm tra, đánh giá các kết quả của hoạt động đào tạo đã đạt được so với yêu cầu và chuẩn mực đề ra trong chương trình và nhiệm vụ khóa học, năm học nhằm phát triển năng lực và phẩm chất toàn diện của người học.

Để thực hiện hiệu quả hoạt động quản lý đào tạo hình thức VLVH, cần thông qua việc thực hiện tốt các chức năng của quản lý.

2.2. Quản lý hoạt động đào tạo hình thức vừa làm vừa học ở trường đại học theo hướng tiếp cận chức năng quản lý

2.2.1. Lập kế hoạch đào tạo

Lập kế hoạch đào tạo hình thức VLVH là hoạt động tiếp theo của chuỗi hoạt động đào tạo ở các cơ sở giáo dục, công tác này được giao cho đơn vị quản lý đào tạo VLVH, thường là các phòng đào tạo hay trung tâm, viện đào tạo của các cơ sở giáo dục. Công tác lập kế hoạch đào tạo cần chú ý tới các loại kế hoạch đào tạo, đó là: kế hoạch dài hạn (theo khóa đào tạo 4-5 năm), kế hoạch trung hạn (theo năm, học kì), kế hoạch ngắn hạn (tuần).

Công tác lập kế hoạch đào tạo có ý nghĩa rất lớn đảm bảo cho hoạt động đào tạo diễn ra bình thường, thông suốt và hiệu quả. Kế hoạch đào tạo được thể hiện trong chương trình đào tạo có nội dung, khối lượng và cấu trúc phù hợp với chương trình khung do Bộ GD-ĐT ban hành. Quản lý kế hoạch đào tạo là quản lý việc xây dựng nội dung kế hoạch đào tạo sao cho kế hoạch, nội dung chương trình giảng dạy được thực hiện đầy đủ và đảm bảo đúng tiến độ, bám sát mục tiêu đào tạo. Trong đó, kế hoạch đào tạo đại học phải thể hiện mục tiêu đào tạo đại học, quy định chuẩn kiến thức, kỹ năng, phạm vi và cấu trúc nội dung giáo dục, phương pháp và hệ thống đào tạo, cách thức đánh giá kết quả đào tạo đối với mỗi học phần, ngành học, trình độ đào tạo.

2.2.2. Quản lý tuyển sinh

Đây là hoạt động quan trọng quyết định đến kết quả đầu vào của quá trình đào tạo, các cơ sở giáo dục dựa trên các yêu cầu thích hợp với từng ngành nghề đào tạo để người học đăng kí dự tuyển theo hình thức tuyển chọn thích hợp (thi tuyển, xét tuyển hoặc kết hợp cả hai) nhằm chọn ra những thí sinh đạt yêu cầu. Đối với đào tạo VLVH, với tính đặc thù của đối tượng người học nên thời gian tuyển sinh của các khóa đào tạo cũng khá đa dạng, diễn ra suốt thời gian trong năm. Mỗi cơ sở giáo dục phải

lập đề án tuyển sinh để làm căn cứ cho các công tác tổ chức tuyển sinh thực hiện.

Chỉ tiêu tuyển sinh được Bộ GD-ĐT xác định trên cơ sở nhu cầu phát triển KT-XH và quy hoạch phát triển nguồn nhân lực, phù hợp với các điều kiện về số lượng và chất lượng đội ngũ giảng viên, cơ sở vật chất và thiết bị của từng cơ sở giáo dục. Riêng các cơ sở giáo dục đại học tự chủ xác định chỉ tiêu tuyển sinh có trách nhiệm công bố công khai chỉ tiêu tuyển sinh, chất lượng đào tạo và các điều kiện bảo đảm chất lượng đào tạo của cơ sở giáo dục đại học.

Quản lý công tác tuyển sinh tại cơ sở giáo dục bao gồm việc chủ thể quản lý thực hiện các chức năng quản lý để tiến hành các công việc sau đây: - Xác định sự phù hợp giữa khả năng đào tạo của nhà trường với kế hoạch tuyển sinh; - Xác định sự phù hợp giữa chính sách tuyển sinh của nhà trường với mục tiêu đào tạo; - Đánh giá chất lượng tuyển sinh đầu vào đối với SV; - Chấp hành các quy chế, nguyên tắc tuyển sinh; - Tiến hành cải tiến quy trình tuyển sinh và tiêu chí tuyển chọn.

2.2.3. Tổ chức đào tạo theo quy chế đào tạo tín chỉ và công nhận kết quả học tập

Hoạt động tổ chức đào tạo tại các cơ sở giáo dục được áp dụng theo Quyết định số 43/2007/QĐ-BGDĐT của Bộ GD-ĐT ban hành Quy chế đào tạo đại học và cao đẳng hệ chính quy theo hệ thống tín chỉ và Thông tư số 06/2017/TT-BGDĐT ban hành Quy chế VLVH trình độ đại học. Việc tổ chức đào tạo là thực hiện triển khai giảng dạy chương trình đào tạo đảm bảo các tiêu chí:

- Nội dung đào tạo: đảm bảo các yêu cầu về nội dung đào tạo của chương trình giáo dục đại học hình thức đào tạo chính quy cùng trình độ.

- Phương pháp đào tạo: đào tạo VLVH được cung cấp bởi đội ngũ giảng viên dạy cho hình thức đào tạo chính quy cùng trình độ đào tạo.

- Phương thức tổ chức đào tạo: chương trình đào tạo VLVH được tổ chức theo khoá học. Khoá học là thời gian được thiết kế để người học hoàn thành một chương trình đào tạo VLVH cụ thể. Tùy theo khối lượng kiến thức, tính chất của từng ngành học và thời gian quy định đối với chính quy tương ứng. Đối với những lớp VLVH theo hợp đồng đào tạo ở các địa phương thì Hiệu trưởng cơ sở giáo dục căn cứ vào điều kiện tổ chức đào tạo cụ thể quyết định kế hoạch và lịch trình dạy - học cho phù hợp.

- Đánh giá kết quả học tập: điểm tổng hợp đánh giá học phần, môn học hay điểm học phần, môn học là tổng điểm đánh giá của tất cả các điểm đánh giá bộ phận của học phần, môn học với trọng số tương ứng của từng điểm bộ phận, trong đó điểm thi kết thúc học phần, môn

học là bắt buộc cho mọi trường hợp, phải có trọng số không dưới 50% của điểm học phần, môn học. Điểm đánh giá bộ phận của học phần, môn học gồm: a) Điểm thi giữa học phần, môn học; b) Điểm đánh giá phần thực hành; c) Điểm tiêu luận; d) Điểm thi kết thúc học phần, môn học.

Công nhận kết quả học tập là hoạt động đảm bảo yếu tố đầu ra cho hoạt động đào tạo. Sau khi kết thúc khóa học, sinh viên (SV) đã hoàn thành tất cả các môn trong chương trình đào tạo (bao gồm khóa luận tốt nghiệp nếu có), có điểm trung bình tối thiểu theo quy định (2,0 theo thang điểm hệ 4), phải hoàn thành các chứng chỉ Giáo dục thể chất, Giáo dục Quốc phòng và An ninh sẽ được công nhận tốt nghiệp và cấp văn bằng. Công tác xét và cấp bằng tốt nghiệp được thực hiện bởi Hội đồng xét công nhận tốt nghiệp do hiệu trưởng cơ sở giáo dục quyết định thành lập. Các SV không đủ điều kiện tốt nghiệp được phép tiếp tục cải thiện kết quả trong khoảng thời gian kéo dài không quá hai lần thời gian mà chương trình đào tạo đã thiết kế.

Sau khi công nhận kết quả tốt nghiệp, cơ sở giáo dục ban hành quyết định tốt nghiệp, cấp văn bằng và hồ sơ tốt nghiệp cho SV. Văn bằng đào tạo VLVH do các cơ sở giáo dục có thẩm quyền cấp là văn bằng thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, được Nhà nước đảm bảo tính pháp lý và giá trị sử dụng như văn bằng đào tạo đại học hình thức chính quy.

2.2.4. Quản lý hoạt động dạy của giảng viên và hoạt động học của sinh viên

- Quản lý hoạt động dạy của giảng viên: Trong nhà trường, hoạt động có ảnh hưởng lớn, quyết định đến chất lượng đào tạo và sự thành công cũng như uy tín của các cơ sở giáo dục là hoạt động giảng dạy của đội ngũ giảng viên và hoạt động học tập của SV. Các hoạt động này đã và sẽ tạo nên hình ảnh, tính cách và đặc thù riêng biệt của từng cơ sở giáo dục.

Quản lý hoạt động giảng dạy của giảng viên bao gồm các hoạt động xây dựng và lập kế hoạch của các khoa và giảng viên, quản lý giờ lên lớp của giảng viên, quản lý giảng viên thực hiện chương trình và nội dung dạy học, quản lý tiến độ thực hiện của kế hoạch phân công giảng dạy...

- Quản lý hoạt động học của SV: Về lý thuyết, quản lý hoạt động học tập của SV là quản lý việc học tập, tu dưỡng theo các quy chế của nhà trường. Quản lý hoạt động của SV bao hàm quản lý thời gian, quản lý nền nếp, kỉ cương trong học tập của SV, quản lý việc học tập tại trường của SV, quản lý hoạt động tự học của SV, quản lý đổi mới phương pháp học tập, quản lý tinh thần, thái độ, ý thức tham gia các hoạt động giáo dục trong nhà trường.

Quản lý tổ chức hoạt động của SV tại cơ sở giáo dục đối với SV VLVH có một số đặc thù riêng vì đối tượng theo học và địa điểm đặt lớp có thể cách xa đơn vị đào tạo nên có một số hoạt động quản lý của đối tượng SV hình thức chính quy không thể thực hiện mà chỉ tiến hành các công việc sau đây: quản lý việc học tập trên lớp của SV; quản lý tự học, tự nghiên cứu của SV; Đánh giá kết quả học tập của SV theo từng học kì và cả năm học; Tổ chức đánh giá kết quả chuyên cần của SV; Kiểm tra sổ theo dõi giảng dạy của các cán bộ quản lý.

2.2.5. Quản lý sự phối hợp giữa các đơn vị trong trường và giữa trường với các đơn vị liên kết đào tạo

Trong công tác liên kết đào tạo, đặc biệt là công tác phối hợp, liên kết đào tạo VLVH, vai trò, nhiệm vụ và trách nhiệm của các bên phải được phân công rành mạch và rõ ràng, để đảm bảo rằng quá trình đào tạo được diễn ra một cách suôn sẻ, hoàn chỉnh, chất lượng đào tạo được bảo đảm, “sản phẩm - SV” được xã hội công nhận.

Vai trò của các cơ sở đào tạo, tạm gọi là các trường chủ quản, với tư cách là chủ pháp nhân chịu các trách nhiệm như: mở ngành và chỉ tiêu đào tạo, thông báo tuyển sinh, tổ chức tuyển sinh, chương trình đào tạo, kế hoạch và thực hiện kế hoạch, phân công cán bộ giảng dạy, tổ chức kiểm tra, đánh giá, xét tốt nghiệp và cấp bằng cho SV. Trong đó, khoa quản lý ngành và các phòng đào tạo hay trung tâm, viện đào tạo thực hiện nhiệm vụ đào tạo VLVH đảm nhiệm vai trò chính thức.

Đối với các đơn vị liên kết đào tạo phối hợp trong công tác tuyển sinh, quảng bá thương hiệu, phát hành hồ sơ, phối hợp với các trường thực hiện các nhiệm vụ quản lý và đảm bảo quyền lợi cho SV trong học tập cũng như các hoạt động trong thời gian học tập tại đơn vị, giám sát, kiểm tra lịch giảng dạy của đội ngũ giảng viên tại đơn vị, phối hợp tổ chức thi hết môn các học phần, tiếp nhận và chuyển giao các đơn từ, hồ sơ có liên quan đến SV về các trường chủ quản để xác nhận cho SV, thu và chuyển giao học phí về các trường chủ quản, tổ chức các lễ khai giảng cũng như tốt nghiệp cho SV.

2.2.6. Các chế độ, chính sách đối với đào tạo hình thức vừa làm vừa học

Đảng và Nhà nước ta luôn quan tâm và đã có nhiều chính sách đầy mạnh xây dựng xã hội học tập, học tập suốt đời, tạo điều kiện thúc đẩy phát triển giáo dục thường xuyên nói chung, VLVH nói riêng. Thực tế việc triển khai những chính sách hỗ trợ cho đào tạo hình thức VLVH vẫn còn tồn tại nhiều điều bất cập như tình trạng phân biệt giá trị bằng cấp, “nói không” với hình thức VLVH, không có chính sách công bằng giữa người học VLVH và chính quy... Vì vậy, để khắc phục tình trạng

trên, cần có sự ủng hộ và phối hợp từ Bộ GD-ĐT là cơ quan chủ quản, chính quyền địa phương, cơ sở sử dụng lao động, cơ sở giáo dục quan tâm, tạo điều kiện cho người học VLVH có thể thuận lợi, an tâm theo học, từ đó phát huy được thế mạnh của hình thức đào tạo. Vấn đề không phân biệt văn bằng cho tất cả hình thức đào tạo trong hệ thống giáo dục quốc dân sẽ là bước tiến mới cho sự phát triển cho giáo dục thường xuyên hay VLVH.

2.2.7. Kiểm tra và giám sát quá trình đào tạo hình thức vừa làm vừa học

Kiểm tra, giám sát là khâu then chốt không thể thiếu trong quy trình đào tạo, có chức năng nhận ra, đánh giá và thẩm định chất lượng đào tạo, nói một cách ví von thì nó được xem như là “đầu tàu kéo” có tác dụng kéo cả quy trình đào tạo đi lên, khuyến khích và tạo động lực mạnh mẽ cho công cuộc đổi mới về chất lượng đào tạo. Đó là công việc hoạt động nghiệp vụ mà người quản lý nào cũng phải thực hiện để biết rõ những kế hoạch, mục tiêu đề ra thực tế đã đạt được đến đâu và như thế nào. Từ đó, tìm ra những biện pháp động viên, giúp đỡ, uốn nắn và điều chỉnh cho phù hợp đảm bảo hoàn thành mục tiêu đề ra.

Quản lý công tác kiểm tra, giám sát hoạt động đào tạo hình thức VLVH tiến hành các công việc sau đây: Xây dựng kế hoạch kiểm tra, giám sát; Xây dựng các tiêu chí đánh giá giờ giảng; Thiết kế và thẩm định ngân hàng đề thi; Hoạt động đảm bảo quy định, chất lượng; Tổ chức coi thi, chấm thi; Điều chỉnh kế hoạch dạy học kịp thời dựa trên kết quả kiểm tra; Sử dụng kết quả hoạt động kiểm tra, giám sát hoạt động đào tạo để đánh giá hoạt động của đội ngũ giảng viên, cán bộ quản lý và SV.

Trên đây là các bước thực hiện chức năng quản lý trong việc tổ chức và quản lý đào tạo, đòi hỏi nhà quản lý phải có sự linh hoạt và áp dụng khéo léo từng giai đoạn, thời điểm với nội dung phù hợp sẽ mang đến hiệu quả và chất lượng cho hoạt động quản lý đào tạo của các cơ sở giáo dục có hình thức đào tạo VLVH.

3. Kết luận

Dù được đánh giá là hình thức đào tạo phù hợp và hiệu quả trong điều kiện, tình hình hiện nay nhưng hình thức VLVH thời gian qua vẫn còn những hạn chế nên chưa thật sự phát huy tối đa vai trò của mình. Với xu thế phát triển hiện nay, hình thức đào tạo VLVH sẽ ngày càng có vai trò quan trọng, sẽ có nhiều đóng góp, tạo điều kiện để mọi người được học tập suốt đời, thực hiện tốt công bằng xã hội trong tiếp cận giáo dục.

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ GD-ĐT (2007). *Quyết định số 43/2007/QĐ-BGDĐT ngày 15/08/2007 ban hành Quy chế đào*

tạo đại học và cao đẳng hệ chính quy theo hệ thống tín chỉ.

- [2] Bộ GD-ĐT (2017). *Thông tư số 06/2017/TT-BGDĐT ngày 15/03/2017 ban hành Quy chế đào tạo vừa làm vừa học trình độ đại học.*
- [3] Nguyễn Đức Chính (chủ biên, 2015). *Quản lý chất lượng trong giáo dục.* NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4] Nguyễn Lộc (2010). *Những vấn đề lý luận cơ bản về phát triển nguồn nhân lực ở Việt Nam.* Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ, mã số B2006-37-02TĐ.
- [5] Vũ Duy Hiền (2013). *Quản lý quá trình đào tạo đại học vừa làm vừa học theo tiếp cận đảm bảo chất lượng.* Luận án tiến sĩ Quản lý giáo dục, Trường Đại học Giáo dục - Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [6] Phan Văn Kha - Phạm Phương Tâm (2016). *Mô hình quản lý đào tạo từ xa đáp ứng nhu cầu nhân lực trình độ đại học.* Tạp chí Khoa học Giáo dục, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, số 134, tr 9-12.
- [7] Phan Văn Kha - Phạm Phương Tâm (2016). *Thực trạng quản lý đào tạo từ xa trình độ đại học vùng Đồng bằng sông Cửu Long.* Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 12, tr 52-55.
- [8] Đặng Thị Thu (2017). *Những điều cần biết dành cho sinh viên hệ vừa làm vừa học và giáo dục thường xuyên.* NXB Đại học Vinh.
- [9] Đào Hoàng Nam (2014). *Thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả đào tạo hệ vừa làm vừa học của trường đại học Bạc Liêu.* Tạp chí Giáo dục, số 337, tr 12-14.

KÍNH MỜI BẠN ĐỌC ĐẶT MUA TẠP CHÍ GIÁO DỤC NĂM 2019

Tạp chí Giáo dục ra 1 tháng 2 kì, đặt mua thuận tiện tại các bưu cục địa phương (**Mã số C192**) hoặc đặt mua trực tiếp tại Tòa soạn (số lượng lớn) theo địa chỉ: **TẠP CHÍ GIÁO DỤC, số 4 Trịnh Hoài Đức, quận Đống Đa, Hà Nội.**

Kính mời bạn đọc, các đơn vị giáo dục, trường học đặt mua **Tạp chí Giáo dục năm 2019.** Mọi liên hệ xin gửi về địa chỉ trên hoặc liên lạc qua số điện thoại: 024.37345363; Fax: 024.37345363.

Xin trân trọng cảm ơn.

TẠP CHÍ GIÁO DỤC